

<p>GELIJKHEID</p> <p>Alle mensen zijn gelijk. Ze hebben dezelfde rechten en plichten. Ze moeten rationeel handelen en rekening houden met de geldende normen. De staat (de democratie) regelt alles.</p>	<p>ZINTUIGEN</p> <p>Je moet in je leven intens consumeren. Het leven is nu eenmaal kort en eenmalig. Daarom is het belangrijk dat je je impulsen volgt. Als iets niet leuk is moet je er mee stoppen en snel wat anders zoeken.</p>
<p>Alle mensen zijn uniek. Ze maken zelf hun keuzes en zijn verantwoordelijk voor hun handelen. Anderen worden gewaardeerd als ze zich authentiek gedragen. Creativiteit is essentieel.</p> <p>UNIEKHEID</p>	<p>Mensen leven samen met andere mensen in groepen (samenleving). Wat anderen belangrijk vinden bepaald hun handelen. Empathie en emoties spelen een belangrijke rol.</p> <p>DE ANDER</p>

1. Inleiding

In dit document worden belangrijke ontwikkelingen in de cultuur in kaart gebracht. De informatie in dit hoofdstuk is overgenomen uit rapporten van het *Cultureel Plan Bureau*.

De algemene lijn is dat er een einde is gekomen aan het *gelijkheidsstreven* dat is ontstaan tijdens de Franse Revolutie en de Verlichting. In deze periode werd de *rationaliteit* (de objectiviteit) als hoogste goed gezien. Deze rationaliteit werd geacht de fantasie en de emoties te kunnen besturen. Men verwacht dat men alles kan *berekenen en besturen* (als een machine). De bestaande werkwijze in de automatisering (informatisering) komt voort uit dit gelijkheidsstreven (*standaardiseren*).

In de toekomst wordt het *individu* en *uniekheid* veel belangrijker (individualisering). De mens neemt de verantwoordelijkheid voor zijn eigen leven en kiest zelf. *Creativiteit* en (*intense*) *emoties* gaan een grote rol spelen (intensivering).

Deze ontwikkeling betekent het einde van de staat en de hiërarchisch bestuurde onderneming en alle andere *centraal bestuurde concepten*. Ze zullen worden vervangen door internationale *netwerken* van mensen en applicaties die iets met elkaar willen bewerkstelligen.

Netwerken zijn tijdelijke structuren. De onderdelen van het netwerk hergroeperen zich afhankelijk van ontwikkelingen in de *context*. Duidelijk mag zijn dat het Internet en vooral het Web 2.0. concept goed aansluit bij deze ontwikkeling.

Betrokkenheidsgevoelens hebben een hoge prioriteit (dieren, milieu, mensenrechten). In netwerken zijn formele relaties onbelangrijk (*informalisering*). Het gaat om wederzijds respect voor de uniekheid van de ander en de uitdaging om iets nieuws te bewerkstelligen.

De wereld wordt het speelveld (*internationalisering*). De netwerken worden natuurlijk enorm gefaciliteerd door de *IT en het Internet (informatisering)*. Door de ITC zullen vele functies worden geïntegreerd tot utilities. Complexe systemen zullen simpel bedienbaar worden.

Samenvattend kan gesteld worden dat in de komende periode vooral de *grens in beweging* is. De overheden proberen *grenzen te stellen* (normen en waarden), die door het egoïstische individu en de grote ondernemingen permanent worden *overschreden*. Om weer tot een samenhang te komen moeten *nieuwe grenzen worden afgebakend*. De oude grenzen die door landen en ondernemingen werden bepaald werken niet meer. Uiteindelijk zal de nieuwe grens ontstaan doordat er een sprong wordt gemaakt naar een *ander niveau van begrenzing*, de aarde (Gaya) die nu onder grote druk staat. Dit niveau zal alleen maar worden bereikt als de individualist zich niet opstelt als egoïst maar als *altruïst*.

De ontwikkeling wordt samengevat in vijf onderling samenhangende trends:

2. Individualisering

Individualisering is het proces van *verminderende afhankelijkheid van het individu* van een of enkele personen in zijn directe omgeving en van toenemende *vrijheid van keuze* met betrekking tot de inrichting van het eigen leven. Directe, persoonlijke en *volledige* afhankelijkheid maakt plaats voor *ketens* van *tijdelijke, functionele, anonieme* en *partiële* afhankelijkheid. De meest passende vorm voor dergelijke ketens is het *project*¹. Het aspect van de individuele vrijheid zal sterker benadrukt worden op een heel breed terrein, in het bijzonder op het terrein van de vrijheid in de keuze van *sociale zekerheidsarrangementen en arbeidsvoorwaarden*. Deel van de individualiseringstendentie is het willen aanvaarden van meer *verantwoordelijkheid* voor het eigen leven en het eigen levenslot. Men kiest zijn eigen weg.

3. Informalisering

Grenzen *vervagen* en veranderen permanent. Begrippen hebben vele betekenissen. Indelingen werken niet meer. Alles is meervoudig verbonden en hangt *met alles samen* (een kluwen). Organisaties krijgen in de 21e eeuw het karakter van *netwerken*, die in veel opzichten virtueel van aard zullen zijn. Niet lidmaatschap, fysieke aanwezigheid of de juridische relatie zullen de belangrijke criteria van participatie zijn, maar *onderling vertrouwen* en communicatie. *Persoonlijke kenmerken* (sekse, leeftijd, ras, seksuele voorkeur), *belangstellingen* (en niet meer klasse, stand of godsdienst) en *betrokkenheidsgevoelens* (dieren, milieu, mensenrechten) worden de grondslag van een organisatie. Informalisering doet de scheidslijn tussen privé en openbaar, tussen werk en thuis, tussen vrije tijd en arbeid vervagen. Alles loopt *vloeiend in elkaar over*. Gezagsproblemen zijn een logisch gevolg van informalisering. De bekleding met gezag en de kleding van het gezag roepen niet meer automatisch respect op; het *respect moet verdiend worden* en dat kan strijd impliceren.

---

¹ Een voorbeeld is enorme opkomst van project-koren in plaats van vaste koren. Men doet mee om een bepaald werk uit te voeren. Daarna wordt de intensieve samenwerking weer beëindigd.

4. Informatisering

De technologische ontwikkeling zal voor een belangrijk deel een geïnformatiseerd karakter hebben. De betekenis van informatie zal veranderen: het gaat niet meer om de beschikbaarheid op zich, want alles is er. Het gaat nu om het kunnen *vinden van de juiste informatie, de selectie en het adequaat combineren van deze informatie (copy & combine)*. Daarmee verandert ook de rol van leren en de maatschappelijke waarde van kennis. Het is niet meer van belang om veel te weten. De versnelling van de verwerkingsmogelijkheden op informaticagebied zullen zich vooral manifesteren in de vorm van een toenemende *integratie van functies*. Informatisering staat zelf in het teken van innovatie, maar lokt ook elders weer innovaties uit. Het wordt bijna onmogelijk om het effect van dit alles te voorspellen. ICT zal nog goedkoper worden en vooral *gemakkelijker in de bediening*. Mensen met lage opleiding zullen *complexe systemen kunnen bedienen*.

5. Internationalisering

Informatisering heft de betekenis van grenzen, afstanden en tijdsverschillen op. Internationalisering staat zowel voor de toenemende invloed van de *Europese Unie* en het multinationale bedrijfsleven als voor de groeiende *oriëntatie op wat elders gebeurt*, de participatie in het internationale aanbod aan cultuur en levensstijl. Vele culturen en levensstijlen zullen permanent *door elkaar heen gaan lopen*. De wereld is een open boek. Internationalisering is zichtbaar in de processen van toerisme en migratie. Beide zullen het beeld van de samenleving in de komende decennia in hoge mate blijven bepalen. Bij internationalisering past economische *liberalisering* en *globalisering*. Het *vrijemarkt-denken* heeft in toenemende consequenties voor terreinen waar tot nu toe nationale grenzen en regionale identiteiten beeldbepalend waren: cultuur, media, gezondheidszorg, welzijnszorg & onderwijs. Alles wordt onderhevig aan *marktwerking*.

6. Intensivering

Intensivering verwijst naar de veranderende dynamiek en de toenemende betekenis van de *belevingscomponent* in het moderne leven. Er moet *veel meer in één leven en dat meer moet zowel afwisselend als belonend* zijn. De beleving van werk, relaties, het eigen leven en het eigen lichaam, vrije tijd, sport enz. staat steeds sterker in het teken van het verlangen naar een *intense en intensieve beleving en ervaring*. *Ontremming* door middelengebruik, agressie als groepsgedrag, muziek als kunstvorm bij uitstek, een hoge waardering van seksualiteit en sport zijn de dominante uitdrukkingvormen. De *massamedia* spelen daar op in en versterken deze trend. Bij intensivering van beleving en ervaringen hoort ook een sterkere oriëntatie op het *eigen gevoel*. Dat is in de plaats gekomen van een oriëntatie op eigen belang en de eigen maatschappelijke positie in relatie tot anderen. Het eigen gevoel wordt zo de toetssteen voor wat het leven biedt ('is het nog leuk?'), maar ook voor de kwaliteit van de omgang met anderen. Dat leidt enerzijds tot een verhoogde vorm van *gevoeligheid* voor krenkingen, anderzijds tot een versnelde geneigdheid daar in gedrag uiting aan te geven, bijvoorbeeld in de vorm van fysiek geweld. Bij intensivering past ook *collectivisering* van ervaring: het gezamenlijk deel hebben aan een *collectief evenement*, juist uit het verlangen naar gemeenschappelijke beleving. Popconcerten, voetbalwedstrijden, demonstraties e.d. ontlenuen daar voor een belangrijk deel hun aantrekkingskracht aan.

7. Grenzen overschrijden, stellen, bepalen en afbakenen

Op dit moment is *de intensivering de belangrijkste drijvende kracht*. Er wordt op vele fronten gestreefd naar extreme combinaties van extremen. Een prachtig voorbeeld is de

chipsindustrie. Chips moeten zich steeds sneller aanpassen aan de markt, sneller werken, kleiner worden, een zeer hoge kwaliteit hebben en steeds goedkoper worden.

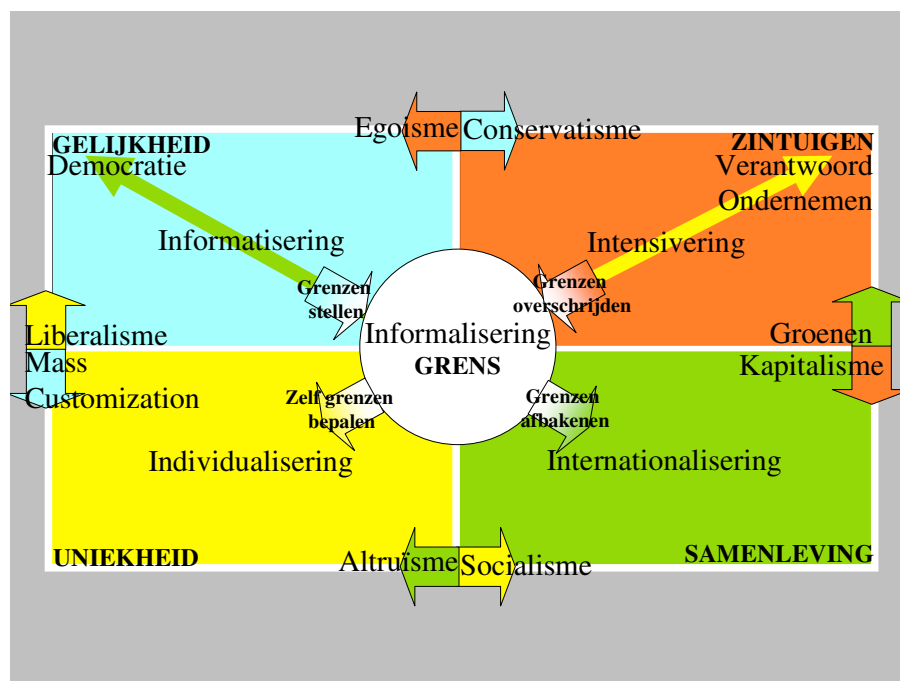
Door de intensivering ontstaat er een enorme *druk op het planmatige handelen* (productiemethoden en research). Men moet permanent de *grenzen overschrijden*.

De *kosten* om de noodzakelijke doorbraken te kunnen realiseren worden steeds *hoger* waardoor steeds minder partijen in de race blijven. De intensivering veroorzaakt extreme omstandigheden waardoor alleen extreme structuren kunnen overleven (bv. monopolies). *De grote meerderheid sterft af* (rat-race).

De intensivering is de motor achter het (neo-)kapitalisme. De ondernemingen die nu nog deel uitmaken van de rat-race zijn, net als de trill-seekers, op zoek naar mogelijkheden om *zich aan wetten en regels te onttrekken*. Vandaar de trek naar de lage lonen landen en enorme druk die men uitoefent op de overheden om alle *belemmeringen* weg te nemen. Aangezien de belangrijke spelers *internationaal* zijn georiënteerd zijn ze moeilijk te besturen door de lokale overheden.

De overheden hebben grote moeite om aan deze ontwikkeling *grenzen te stellen*. Bijzonder is dat zij dit wel doen ten aanzien van de burgers (verbod op roken, alcohol, drugs, ...). Deze acties werken averechts. De burgers zijn niet meer gediend van een centraal regulerende overheid.

De intensivering wordt in stand gehouden omdat de *consument* gewend is geraakt aan de voordelen van het kapitalistische systeem. Hij kan steeds zonder al te grote problemen zijn steeds *extremere behoeften* bevredigen.

Er is slechts één macht die deze ontwikkeling kan stoppen en dat is wederom de consument. In dit geval wordt de consument niet aangesproken op zijn *zintuigen* maar op zijn

verantwoordelijkheidsgevoel (rekening houden met de ander). Hij bepaalt *zijn eigen grenzen*. *De individualisering is op de lange termijn de remmende kracht van de intensivering*.

De roep om verantwoordelijkheid dwingt de ondernemingen om *maatschappelijk verantwoord te gaan ondernemen*. Deze trend werd eerst als marketinginstrument gebruikt maar de intelligente consument heeft dit snel door. *Integriteit speelt* een steeds grotere rol in de beoordeling van de ander.

Individualisering kan leiden tot egoïsme. Het kan ook leiden tot het omgekeerde, altruïsme. De egoïst wil alles alleen doen. De altruïst wil samenwerken. Deze samenwerking vindt echter alleen plaats als de relatie met de ander *meerwaarde* oplevert (complementariteit).

De individualist gelooft heilig in wat hij *zelf heeft uitgevonden*. Wat anderen vinden of wat door een autoriteit als de absolute waarheid wordt gebracht wantrouwt hij onmiddellijk. Een altruïst kan echter zeer gelovig zijn. Zijn geloof is echter een persoonlijk geloof en niet het geloof dat door de instituties wordt opgedrongen. De altruïst gelooft in *grote samenhangen* (de kosmos, de aarde, de natuur). Hij is een holist² bij uitstek. Zijn streven is er op gericht om deze samenhangen te behouden.

---

²Holisme ([Grieks: holon](http://nl.wikipedia.org/wiki/Holisme): het geheel) is het idee dat de eigenschappen van een systeem niet kunnen worden verklaard door de som van alleen zijn componenten te nemen. Elk *geheel* ontleent uiteraard kenmerken aan de samenstellende delen, maar ook (en wellicht meer) aan de *samenhang* of *ordening* van die delen en hun *interactie* zie: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Holisme>